

ת"פ 17577/02/18 - מדינת ישראל פרקליטות המדינה המחלקה הכלכלית נגד זאב כהן

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"פ 17577-02-18 מדינת ישראל נ' כהן ואח'

מספר בקשה: 128

בפני
המאשימה
נגד
הנאשמים

מדינת ישראל ע"י פרקליטות המדינה המחלקה הכלכלית

1. זאב כהן ע"י ב"כ ינון סרטל ועו"ד ניר לזר
2. אביתר חיים ע"י עו"ד עדי ברקאי ועו"ד משה שמיר

החלטה

לפניי בקשת התביעה לשמיעת עדויות עדים המצויים בחו"ל באמצעות היועדות חזותית.

מבוא

1. בע"פ 7900/11 אלי רייפמן נ' מדינת ישראל (11.2.13) כתב כבוד השופט אליקים רובינשטיין את הדברים הבאים:
"... באשר לטענה בדבר עדות בוועיד חזותי (video conference), כשלעצמי סבורני כי ככל שהתפתחות הטכנולוגיה המרשימה שאנו עדים לה מקרבת עדות כזו במהות לעדות בפני בית המשפט, כן יש מקום לאפשר את השימוש בה".
בחלוף כעשר שנים מאז פסק הדין, כוחם של הדברים הלך וגבר, והם יפים גם לבקשה שבנדון.
2. התביעה הגישה בקשה לשמיעת עדויות של עדי תביעה המצויים בחו"ל באמצעות היועדות חזותית. המדובר בעדים מארצות הברית, דרום אפריקה, סלובקיה, קפריסין והונג-קונג. לטענת התביעה, המדובר בעדים שנחקרו בחו"ל, אלא שהם הודיעו כי אין בכוונתם להגיע לישראל לשם מסירת עדותם בבית המשפט. עוד טענה, כי הדין בישראל מכיר בחלופות לשמיעת עדויות, שלא על דרך התייצבות בבית המשפט, וכי יש לאפשר בנסיבות העניין גביית עדותם במסגרת היועדות חזותית.
3. באי כוח הנאשמים מתנגדים לבקשה. לטענתם, בקשת התביעה נעדרת בסיס חוקי, ואין תימוכין בפסיקה לגביית עדות בהיועדות חזותית במסגרת הליך פלילי. גם אין, לעמדתם, טעם המצדיק לחרוג מהכלל לפיו יש לשמוע עדות העדים בבית המשפט על מנת לאפשר לבית המשפט להתרשם ממהימנותם במישרין. עוד טענו, כי גם לא הוצגה כל מניעה אובייקטיבית להתייצבותם של אותם עדים ולא הוצג טעם סביר לבקשה. מכאן עתרו לדחייתה.

דין והכרעה

4. הנחת המוצא היא כי גבייתן של עדויות תיעשה בפני בית המשפט הדין בהליך המשפטי. הפסיקה

עמוד 1

הדגישה, לא אחת, את חשיבות שמיעתם של עדים באולם בית המשפט במישרין על ידי המותב היושב בדיון, ובנוכחות הצדדים. כך, נשמרת זכותם של בעלי הדין לחקירה נגדית, בית המשפט יכול להתרשם באופן בלתי אמצעי מן העדים, ממיהמנותם ומדבריהם, לנהל את הדיון כיאות, ואף להפעיל אמצעי אכיפה לשם הבטחת התייצבות העדים ועל מנת שאלה ישיבו על השאלות המוצגות בפניהם כיאות (רע"א 7998/18 דן כהן נ' חברת החשמל לישראל ואח' (5.3.19); ע"א 397/87 גיל נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ, פ"ד מד(2) 397, 406 (1989); רע"א 2772/12 פלוני נ' פלוני, פסקה 4 (8.5.12)).

5. שאלת שמיעתן של עדויות שלא לפני בית המשפט הדין בהליך המשפטי נדונה אמנם, בעיקר, בהליכים אזרחיים, אולם ברירת המחדל, לפיה גביית עדויות תיעשה ככלל לפני בית המשפט, יפה מקל וחומר להליכים פליליים, נוכח החובה לשמור מכל משמר על זכותו של נאשם להליך הוגן. בהליכים פליליים נשמע המשפט בפניו של נאשם (סעיף 126 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח חדש], התשמ"ד - 1984), ונדועה בהם חשיבות מיוחדת לזכותו של נאשם לחקור נגדית את עדי התביעה, על מנת להעמיד במבחן את מהימנותם (יעקב קדמי **סדר הדין בפלילים**, חלק שני, 1577 (2009); ע"פ 4456/14 קלנר נ' מדינת ישראל, בפסקה 12 לחוות דעתו של השופט סלים ג'ובראן (29.12.15)).

6. בה בעת, המחוקק העמיד בפני בית המשפט מגוון אמצעים חלופיים לגביית עדויותיהם של עדים המצויים מחוץ לגבולותיה של מדינת ישראל. יפים לעניין זה הדברים הבאים - אף שנאמרו בהקשר אחר - "ההתפתחויות שאנו עדים להן בשנים האחרונות בתחום התקשורת הבין-ארצית והבין-יבשתית, פותחות אפשרויות חדשות בכל הנוגע לקיום הליך בישראל. בין השאר, מאפשרות התפתחויות אלה גביית עדויות וקיום חקירות המתבצעות ממרחק רב (ע"פ 6182/98 **שמואל שינבין נ' מדינת ישראל**, פ"ד נג(1) 625, 662 (1999)).

7. כך, למשל סעיף 47 לחוק עזרה משפטית בין מדינות, התשנ"ח - 1998, מאפשר גביית עדויות בחו"ל, לצורך הצגתן בישראל. אפשרות נוספת מצויה בסעיף 14 לפקודת הראיות, המסמיך את בית המשפט לקבל כראיה עדות שנגבתה מחוץ לתחום השיפוט של מדינת ישראל. גם סעיף 13 לפקודת הראיות, מקנה לבית המשפט סמכות להורות על חקירת עד הנמצא מחוץ לתחום השיפוט באמצעות שלוח.

נבחן אם איזה מהאמצעים החלופיים שקבע המחוקק מתאים לבקשת התביעה לשמיעת עדויות של עדים המצויים בחו"ל באמצעות היוועדות חזותית, ואם כן, באילו נסיבות.

8. לפי סעיף 47 לחוק עזרה משפטית בין מדינות, שכותרתו "גביית ראיות מטעם מדינת ישראל":

"הרשות רשאית להגיש למדינה אחרת בקשה לגביית ראיות, לרבות הצגת חפץ לצורך הצגתו בישראל, אם בית המשפט אישר שהראיות דרושות לצורך ההליך המשפטי בישראל..."

9. תקנה 15 לתקנות עזרה משפטית בין מדינות, התשנ"ט - 1999 קובע כך:

"ביקשו רשות מוסמכת, רשות מוסמכת זרה או בעל דין, שגביית עדות תיעשה באמצעות מערכת טלוויזיה סגורה בין-לאומית, רשאי בית המשפט לאשר זאת אם נעשו סידורים כדי לאפשר את אלה:

(א) לבית המשפט ולבעלי הדין - לצפות בעד בכל מהלך העדות, לשמוע אותו ולהציג לו שאלות;

(ב) לנאשם - לשמור על קשר עם סניגורו, ולהציג שאלות לעד באמצעותו".

10. חוק עזרה משפטית בין מדינות והתקנות שהותקנו לפיו מסמיכים, אפוא, את בית המשפט לשמוע עדויותיהם של עדים מחו"ל באמצעות "מערכת טלוויזיה סגורה בין-לאומית", משמע בדרך המכונה עתה "היוועדות חזותית", ובלבד שמתקיימים התנאים המפורטים בהם.

בסעיף 1 לחוק העזרה המשפטית הוגדר "הליך משפטי" - "הליך בענין אזרחי או בענין פלילי". משמע, כי החוק אינו מגביל עצמו להליכים אזרחיים בלבד. כך עולה גם מסעיף 15 לתקנות, העוסק בצורך של נאשם לשמור על קשר עם סניגורו, משמע, כי ניתן גם בהליך פלילי לגבות עדויות בצורה זו. אפשרות זו פתוחה הן בפני התביעה והן בפני הנאשם.

11. דרך נוספת לגביית עדות מעד שנמצא מחוץ לשטח ישראל הותוותה בסעיף 14 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א - 1971. סעיף זה מסמיך את בית המשפט לקבל כראיה עדות שנגבתה מחוץ לתחום השיפוט של מדינת ישראל, בתנאים הכוללים, בין היתר, חקירה נגדית באותה מדינה. ייתכן, כי התביעה, במקרה שלפנינו, יכולה היתה לפנות לגורמים הרלוונטיים בחו"ל ולבקש את גביית עדויותיהם של עדים מחו"ל במדינות מוצאם, לפי סעיף 14 לפקודת הראיות, ורק לאחר מכן לבקש את הגשת העדות לבית המשפט. עם זאת, לא נהיר כלל כי זו הדרך האופטימאלית, משום שהיא אינה מאפשרת לבית המשפט להתרשם במישרין מאותם עדים. מכל מקום, בענייננו, לא התבקשה גביית עדויות בבית המשפט מחוץ לתחום, אלא שמיעת העדים באמצעות היוועדות חזותית בבית משפט בישראל. מכאן, שאין עוד צורך לדון בתחולת סעיף זה על הבקשה.

12. כאן המקום להעיר, כי סעיף 13 לפקודת הראיות, מאפשר גביית עדות בהליך אזרחי במסגרת תצהיר, באמצעות שלוח. סעיף זה אף שימש בעבר כמקור לסמכותו של בית המשפט לגבות עדויות בדרך של היוועדות חזותית, לעמדת חלק מהשופטים (רע"א 5573/15 **אברבון נ' OTKRITIE** (17.8.15 **INTERNATIONAL INVESTMENT MANAGEMENT LTD.**); דעת המיעוט של השופט (כתוארו אז) אשר גרוניס ברע"א 3810/06 **י.דורי את צ'קובסקי בניה והשקעות בע"מ נ ג דשטיין** (24.9.07)). גם סעיף זה אינו רלוונטי לבקשה שבנדון, בין היתר משום שעניינו בהליך אזרחי, אולם יש בפסיקה שאפשרה גביית עדויות בדרך של היוועדות חזותית, מכוח סעיף 13 לפקודת הראיות, כדי ללמד כי נפתח הפתח לשמיעת עדויות בישראל בדרך המבוקשת.

13. אכן, ההסדרים החקיקתיים כשלעצמם יוצרים חוסר סימטריה בין התביעה וההגנה, שכן הם מחייבים פנייה לרשויות הזרות מחו"ל ובקשת עזרתן בגביית עדויות ובהבאתן בפני בית המשפט בישראל. עם זאת, ההסדרים פתוחים גם בפני הנאשם. דווקא השימוש באמצעי של עדות עדי חו"ל באמצעות היוועדות חזותית מחייב שיתוף פעולה מינימלי בלבד של הרשויות בחו"ל, הוא קל יותר לשימוש והוא אינו מכביד על העדים יתר על המידה. מכאן שיש להניח כי אמצעי זה יקל דווקא על נאשמים להביא עדויות של עדים מחו"ל בפני בתי המשפט.

14. הנה כי כן, מכוח סעיף 47 לחוק עזרה משפטית יחד עם תקנה 15 לתקנות עזרה משפטית, מוסמך בית המשפט להיעתר לבקשה לגביית עדויות עדים מחו"ל בבית משפט בישראל, באמצעות מערכת היוועדות חזותית. השאלה היא אם מתקיימים התנאים לאפשר גביית עדויות בדרך זו במקרה הנדון?

לפי סעיף 47 לחוק עזרה משפטית, על הרשות המוסמכת להגיש למדינה האחרת בקשה לגביית העדויות; בית המשפט יאשר שהראיות דרושות לצורך ההליך בישראל. לכך יש להוסיף את התנאים שנקבעו בתקנה 15

לתקנות סיוע משפטי: מתן אפשרות לבית המשפט ולבעלי הדין לצפות בעד בכל מהלך העדות, לשמוע אותו ולהציג לו שאלות; וכן לאפשר לנאשם להציג שאלות לעד באמצעות בא כוחו (במקרה שבו בא כוח הנאשם יבחר לערוך את החקירה הנגדית בהיותו בחו"ל).

הפסיקה קבעה מספר תנאים נוספים לחריגה מהכלל של שמיעת עדויות בפני השופט היושב בדין בישראל, לרבות: פנייה ישירה אל העדים על מנת לבחון אם הם מסכימים להגיע לישראל ולהעיד; אם פנייה זו נענית בשלילה, בחינה אם הם מוכנים להעיד בהיוועדות חזותית (**עניין דן כהן**, לעיל, בסעיף 23)).

15. כאן המקום להעיר, כי אף שאין הכרח להראות קיומה של "סיבה טובה להיעדרו של העד", שכן דרישה זו מצויה אך בסעיף 14 לפקודת הראיות, משמע, לצורך גביית עדות מחוץ לישראל והגשתה לבית המשפט, הרי שדי בדברי העדים כי הם אינם מתכוונים לבוא לישראל כדי לאפשר גביית עדות באמצעות היוועדות חזותית (תפ"ח (ת"א) 53698-03-17 **מדינת ישראל נ' אבישי בן דוד** (22.10.19); ת"פ (ת"א) 40013/05 **מדינת ישראל נ' רש** (29.10.07); ת"פ (ת"א) 40123/04 **מדינת ישראל נ' גונן שגב** (9.1.05)).

16. הואיל והעדויות דרושות לצורך ההליך בישראל, הבקשה מתקבלת, בכפוף לקיום כל התנאים והסידורים הנדרשים.

על התביעה להציג, ביחס לכל עד ועד מחו"ל (שלא התקבלה הסכמת הנאשמים להגשת המסמכים מטעמו), את הפנייה אליו בכתב ואת תשובתו. ככל שעד כלשהו ישיב בשלילה יש לקבל את הסכמתו להעיד באמצעות היוועדות חזותית; על הרשות המוסמכת בישראל להגיש לרשות הרלוונטית בכל אחת מהמדינות בהן מצויים אותם עדים שיסרבו להגיע בקשה לגביית העדות באמצעות היוועדות חזותית; על התביעה לערוך את הסידורים הנדרשים לצורך שמיעת אותן עדויות רלוונטיות, באמצעות היוועדות חזותית, לרבות צפייה בעד, הצגת שאלות, הצגת מסמכים וכל הנדרש לשם הוצאת העדות אל הפועל.

המזכירות תמציא ההחלטה לצדדים.

ניתנה היום, י"ט כסלו תשפ"ג, 13 דצמבר 2022, בהעדר הצדדים.